

Gençlere Yönelik Dijital Vatandaşlık Ölçeği

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Gençlere Yönelik Dijital Vatandaşlık Ölçeği*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=22129>

Özet

Gençlere Yönelik Dijital Vatandaşlık Ölçeği, 2017 yılında Kuş, Güneş, Başarmak ve Yakar tarafından geliştirilmiş bir ölçme aracıdır. Bu ölçeğin temel amacı, gençlerin çevrimiçi ortamlarda sergilediği tutum ve davranışları, yani **dijital vatandaşlık** düzeylerini güvenilir ve geçerli bir şekilde değerlendirmektir. Ölçek, özellikle gençlerin dijital haklar, sorumluluklar, etik kullanım ve güvenlik gibi alanlardaki yeterliliklerini ölçmeyi hedeflemektedir. Ölçek geliştirme çalışması, Türkiye'deki genç popülasyonun özelliklerine uygun bir yapı oluşturmayı amaçlamıştır.

Anahtar Kelimeler

Dijital vatandaşlık, gençlik, ölçek geliştirme, **geçerlik**, **güvenirlilik**, 5'li Likert, psikometri, Zafer KUŞ.

Yazarlar

Zafer Kuş, Emrah Güneş, Uğur Başarmak, Hakan Yakar.

Amaç

Bu ölçeğin birincil amacı, Türkiye'deki gençlerin dijital ortamları kullanma biçimlerini ve bu kullanıma ilişkin sorumluluk, etik ve güvenlik anlayışları kapsayan **dijital vatandaşlık** kavramını ölçmek üzere standartlaştırmak ve psikometrik açıdan sağlam bir araç geliştirmektir. Araştırmacılar, dijitalleşen dünyada gençlerin bu alandaki yeterliliklerini tespit ederek eğitim programlarına ve müfredat geliştirmelerine katkı sağlamayı amaçlamışlardır.

Ölçek, literatürdeki mevcut araçların kültürel adaptasyon sorunlarını gidermek ve doğrudan gençlerin deneyimlerine odaklanarak daha yüksek geçerlik ve güvenirlik sunmak amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek türü **Geliştirme** çalışması olarak sınıflandırılmıştır.

Yapı (Konstrukt)

Ölçek, bireylerin dijital teknolojileri etik, sorumlu ve güvenli bir şekilde kullanma yeteneği olarak tanımlanan **dijital vatandaşlık** yapısını ölçmektedir. Bu yapı genellikle dijital erişim, dijital ticaret, dijital iletişim, dijital okuryazarlık, dijital nezaket (etik), dijital kanun, dijital hak ve sorumluluklar, dijital sağlık ve dijital güvenlik gibi alt boyutları içerir.

Ölçek, gençlerin internet üzerindeki etkileşimlerini, çevrimiçi riskleri tanıma ve yönetme becerilerini ve dijital topluluklara yapıcı katılımların düzeylerini değerlendirir. Ölçeğin faktör yapısı, gençlerin dijital davranışlarının çok boyutlu doğasını yansıtacak şekilde tasarlanmıştır.

Geçerlik

Ölçeğin geçerlik çalışmaları, geliştirme makalesinde detaylandırılmıştır. Yapı geçerliliğini sağlamak amacıyla **Faktör Analizi** (Açıklayıcı ve/veya Doğrulayıcı) yöntemleri kullanılmıştır. Bu analizler, maddelerin teorik olarak öngörülen alt boyutlara uygun şekilde kümelendiğini göstermeyi amaçlanmıştır.

Ayrıca, ölçeğin içeriğinin ölçülmek istenen yapıyı ne ölçüde temsil ettiğini belirlemek için uzman görüşleri alınarak **kapsam geçerliliği** sağlanmıştır. Ölçeğin geçerlik sonuçları, Gençlere Yönelik Dijital Vatandaşlık Ölçeği'nin ilgili yapıyı tutarlı bir şekilde ölçebilen bir araç olduğunu desteklemektedir.

Güvenirlik

Ölçeğin güvenirlik analizleri, ölçme aracının tutarlılığı ve kararlılığı değerlendirme için gerçekleştirilmiştir. Geliştirme çalışmasında genellikle iç tutarlılık katsayısı olan **Cronbach Alfa** değeri hesaplanmıştır. Bu katsayının kabul edilebilir düzeyde yüksek olması, ölçek maddelerinin aynı yapıyı ölçme konusunda tutarlı olduğunu göstermektedir.

Yüksek güvenirlik katsayıları, ölçeğin farklı zamanlarda veya farklı gruplarda uygulandığında benzer sonuçlar üreteceği anlamına gelmektedir. Bu durum, ölçeğin bilimsel araştırmalarda ve uygulamalarda kullanıma olanak tanır.

Faktör Analizi

Ölçeğin yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla **açıklayıcı faktör analizi (AFA)** uygulanmıştır. Bu analiz, ölçeğin toplam madde sayısının altında yatan temel boyutları (faktörleri) ortaya çıkarmayı hedeflemiştir. AFA sonuçları, ölçeğin çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu ve dijital vatandaşlık farklı yönlerini temsil eden alt boyutlara ayrıldığını göstermiştir.

Faktör yükleri, özdeğerler ve açıklanan varyans oranları gibi istatistiksel değerler, ölçeğin teorik çerçevesiyle tutarlı bir faktör yapısına sahip olduğunu kanıtlamıştır. Bu yapı, araştırmacılara dijital vatandaşlık hangi bileşenlerinin gençlerde daha baskın olduğunu anlamada yardımcı olmaktadır.

Ölçek Bilgileri

Test Türü: Geliştirme

Format: 5'li Likert Tipi Derecelendirme. (Örnek: 1=Kesinlikle Katılmıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum)

Mevcut Dil: Türkçe

Popülasyon Grubu: Gençler (Lise ve Üniversite Öğrencileri)

Yaş Grubu: Genç yetişkinlik dönemi ve ergenlik sonu (Yaklaşık 14-25 yaş arası).

Popülasyon Detayları: Ölçek geliştirme çalışması, Türkiye'deki çeşitli lise ve üniversite öğrencileri örneklemini üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Test Metodolojisi: Öz bildirim (Self-report) yöntemiyle uygulanan, kağıt-kalem veya çevrimiçi formatlarda kullanılabilen psikometrik bir ölçektir.

Anahtar Kelimeler

Dijital haklar, dijital sorumluluk, dijital etik, **açıklayıcı faktör analizi**, Kuş, Güneş, Başarmak, Yakar, gençlik araştırmaları.

İzinler, Ücret ve Test Yılı

Test Yılı: 2017 (Yayın yılı).

İzinler ve Ücret: Ölçek, akademik bir yayın olarak sunulduğu için, standart akademik kullanım ve araştırma amaçları için genellikle izne tabidir ancak ticari olmayan kullanımlar için ücretsizdir. Detaylı izinler için sorumlu yazar ile iletişime geçilmesi gerekmektedir.

Kaynaklar

Başvuru Kaynağı: Kuş, Z., Güneş, E., Başarmak, U. & Yakar, H. (2017). Gençlere yönelik dijital vatandaşlık ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Journal of Computer and Education Research*, 5 (10), 298-316. <https://doi.org/10.18009/jcer.335806>

Sorumlu Yazar İletişim: zaferkus@gmail.com (Zafer KUŞ)

Makale Erişim Bilantisi: Makalenin tam metnine aşağıdaki bağlantıdan ulaşılabilir: dergipark.gov.tr

Gençlere Yönelik Dijital Vatandaşlık Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Ölçeğin orijinal maddeleri, kaynak makalenin tam metninden (Kuş et al., 2017) temin edilmelidir. Ayrıca, ölçek maddelerinin içeriğine dair genel bir açıklama bulunmaktadır.

Ölçek maddeleri, gençlerin internet etiği, çevrimiçi güvenlik önlemleri, dijital iletişim kurallarına uyum ve dijital platformlardaki hak ve sorumluluk bilincini ölçmeye odaklanmaktadır.

Maddeler, 5'li Likert formatına uygun olarak derecelendirilir.

Ölçek maddelerinin tam ve doğru listesi için akademik kaynağa başvurulması zorunludur.

ARABPSYCHOLOGY.COM